

покарань в умовах воєнного стану. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/41692>

2. Проект Плану відновлення України Матеріали робочої групи «Юстиція». 2022. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/recoveryrada/ua/justice.pdf>

3. Про затвердження Порядку організації надання засудженим доступу до глобальної мережі Інтернет : Наказ Мін'юсту 19.10.2017 № 3233/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1280-17#Text>

4. Padlet. URL : <https://padlet.com/>

5. Налаштування дошки Padlet [відео UA]. URL : <https://youtu.be/jrDSH zooCu8>

6. Собченко Т. М. Нові фішки Padlet і канви для організації групової роботи на уроці. Методологія, теорія і практика у 2023–2024 н.р. ІППО. URL: https://studio.youtube.com/live_chat?is_popup=1&v=ny5MuAwDLYI

7. Провайдинг цифрового освітнього середовища. Методичні рекомендації до самостійної роботи здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти / Укладачі: Доценко С., Ворожбіт-Горбатьок В., Собченко Т., Лебедева В. Харків, 2021. 36 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-327-2-45>

ПРОБАЦІЯ ЯК ДІЄВИЙ МЕХАНІЗМ В СИСТЕМІ ВИКОНАННЯ ПОКАРАНЬ

Сіренко К. Ю.

*кандидат економічних наук, доцент,
завідувач кафедри підвищення кваліфікації
працівників пробації Інституту професійного розвитку
Академії Державної пенітенціарної служби
м. Чернігів, Україна*

Процеси, які відбуваються в українському суспільстві націлені на трансформацію та впровадження провідних міжнародних стандартів у вітчизняне законодавство. Потужним кроком в цьому напрямі можна вважати прийняття Закону України «Про пробацію» [1], що свідчить про лібералізацію кримінальної політики держави й формування альтернативної системи виконання покарань, не пов'язаних з позбавленням волі.

Важливою складовою системи виконання покарань є кваліфіковані підготовлені до реалізації своїх завдань та функцій працівники, які володіють сучасними методиками та ефективними інструментами роботи.

У зв'язку з цим Інститут професійного розвитку впроваджує ефективну, гнучку систему підвищення кваліфікації працівників пробації, забезпечує високий рівень їх професійної компетентності згідно з європейськими стандартами та на підставі затверджених Міністерством юстиції України типових освітніх програм.

Без перебільшення можна сказати, що система пробації зорієнтована на посилення безпеки суспільства шляхом профілактики правопорушень та виправлення засуджених.

Пробація – це шанс на виправлення без ізоляції від суспільства, який сприяє особам, які опинилися в конфлікті із законом, у подоланні шкідливих звичок та зміні свого прокримінального мислення, зберегти роботу та житло, отримати підтримку в бажанні змінитися та можливість довести це оточуючим, зберегти та покращити стосунки у сім'ї та громаді.

В національному законодавстві закріплено три види пробації, зокрема:

1. Досудова пробація;
2. Наглядова пробація;
3. Пенітенціарна пробація.

Кожен вид пробації виконує свою роль та комплекс функцій необхідних у боротьбі із рецидивною злочинністю дорослих та неповнолітніх осіб. При цьому тільки застосування усього комплексу заходів, які здійснюють працівники органів пробації з метою перевиховання особи-злочинця у ракурсі конкретного виду пробації, має результат.

Вітчизняні науковці у своїх дослідженнях розкривають сутність досудової пробації, яка пов'язана з вивченням правопорушника, який притягується до кримінальної відповідальності, і наданням відповідних рекомендацій суддям щодо міри покарання (так звані досудові доповіді). Вчені застосовують крилатий вислів англійського вченого Вітфільда, який зазначив, що «досудова доповідь – це «вітрина» служби пробації». Саме досудова доповідь є стандартизованим інструментом для збирання інформації про характеристику і середовище, в якому перебуває особа, з метою прийняття судом рішення про міру відповідальності.

Важливим елементом з реалізації механізму наглядової пробації є застосування до суб'єкта пробації пробаційної програми, як системи занять, які проводяться за визначеним графіком і мають на меті корекцію поведінки, яка суперечить прийнятним у суспільстві

(громаді) нормам, а також формування соціально сприятливих змін особистості.

Відповідними наказами Міністерства юстиції України затверджено п'ять пробаційних програм для повнолітніх і неповнолітніх суб'єктів пробації:

1. «Зміна прокримінального мислення»;
2. «Попередження вживання психоактивних речовин»;
3. «Подолання агресивної поведінки»;
4. «Формування життєвих навичок»;
5. «Подолання домашнього насильства».

Реалізація пробаційної програми передбачає: складання графіка реалізації пробаційної програми; виконання заходів, передбачених пробаційною програмою; оцінку результатів проходження пробаційної програми; підготовку висновку про виконання заходів, передбачених пробаційною програмою.

Першим етапом роботи з неповнолітнім суб'єктом пробації є проведення інтерв'ювання, під час якого відбувається збирання відомостей, які в подальшому будуть мати значення для проведення оцінки ризиків.

Оцінка ризиків допомагає встановити причини й умови, що сприяли вчиненню кримінального правопорушення, виявити захисні фактори суб'єкта пробації та вирішити питання про те, чи слід уживати будь-яких заходів для попередження вчинення нових кримінальних правопорушень.

Соціально-виховна робота за своєю суттю є комплексною системою соціально-психологічних і психолого-педагогічних заходів спільної взаємодії персоналу уповноважених органів з питань пробації (далі – УОПП) з неповнолітніми засудженими до покарань, не пов'язаних з позбавленням волі, з метою їх виправлення, ресоціалізації та формування соціально позитивних якостей особистості [2].

Хочеться зазначити, що соціально-виховна робота з особами в XIX століття, у тому числі з тими, хто порушував встановлені державою закони, здійснювалася насамперед церквою та громадськими організаціями, а з XX століття стала частиною пенітенціарної політики держав. Зокрема, в Україні цьому сприяло прийняття Кримінально-виконавчого кодексу України 2004 р., де соціально-виховна робота є окремим розділом, та Закону України «Про пробацію» 2015 р., згідно з яким визначено соціально-виховну роботу з суб'єктами пробації, яка полягає в цілеспрямованій діяльності персоналу УОПП для досягнення мети виправлення засуджених.

Соціально-виховна робота з неповнолітніми суб'єктами пробації проводиться з урахуванням вікових та психологічних особливостей.

Заходи соціально-виховної роботи включаються до індивідуального плану роботи із засудженим. У плані індивідуальної роботи працівник УОПП наводить опис заходів, що визначаються шляхом установлення завдань у категоріях, які мають найвищий рівень ризику та визначаються заходи їх досягнення (що саме має зробити неповнолітній суб'єкт пробації для досягнення поставленої мети), інтенсивність застосування яких залежить від визначеного рівня ризику [3].

Основною особливістю під час проведення соціально-виховної роботи з неповнолітніми суб'єктами пробації є залученням на всіх етапах роботи з ними батьків, законних представників, психологів, соціальних фахівців, тощо.

Швейцарські експерти стверджують, що за три місяці перебування у місцях ізоляції від суспільства особа у більшості випадків повністю втрачає своє майбутнє. При цьому у неповнолітніх цей період є набагато коротчим. Вже з моменту потрапляння у місця позбавлення волі підліток приймає усі правила кримінального мікросередовища виховної колонії. Одні з яких через слабкість і страх перед сильнішими, інші через бажання наслідувати своїх одноліток.

При таких умовах для більшості неповнолітніх виховна колонія стає не місцем виправлення, а школою нових злочинів. Таким чином, дотримуючись правил поведінки злочинної субкультури після виходу з виховної колонії необхідно заново вчитися правил моральної та законної суспільної поведінки. Тому на думку науковців, пенітенціарна пробація повинна реалізовуватися протягом усього терміну відбування покарання.

Із засудженими соціально-виховна робота проводиться за індивідуальним планом роботи з урахуванням оцінки ризиків та передбачає диференційований підхід під час надання консультативної, психологічної та інших видів допомоги, сприяння працевлаштуванню, залучення до навчання, участь у виховних заходах та соціально корисній діяльності, проведення індивідуально-профілактичної роботи.

Впровадження різних методів соціально-виховної роботи з суб'єктами пробації, розроблення нових та удосконалення існуючих інструментів є одним із пріоритетних завдань Центру пробації [3].

Література:

1. Про пробацію: Закон України від 05.02.2015 № 160-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19#Text> (дата звернення: 12.10.2023).
2. Про затвердження Змін до Порядку здійснення нагляду та проведення соціально-виховної роботи із засудженими до покарань,

не пов'язаних з позбавленням волі: Наказ Міністерства юстиції України від 24.07.2023 № 2654/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1248-23#Text> (дата звернення: 12.10.2023).

3. Multitool PRO. Інструменти та методики соціально-виховної роботи у пробації : методичний посібник / під загальною редакцією Олени Висоцької, заступника Міністра юстиції України; Олега Янчука, директора Державної установи «Центр пробації». URL: <https://drive.google.com/file/d/1CwUuh1K1chyPuf0pW7Ef8kxcZSS8T923/view> (дата звернення: 12.10.2023)

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-327-2-46>

ПРОБАЦІЙНИЙ НАГЛЯД ЯК НОВИЙ ВИД ПОКАРАННЯ І ВПЛИВ ЙОГО НА РЕЦИДИВНУ ПРОТИПРАВНІСТЬ

Телефанко Б. М.

*кандидат юридичних наук, професор,
професор кафедри права Львівського національного університету
ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького
м. Львів, Україна*

Загальновідомо, що нині кримінально-правова боротьба із злочинністю (зокрема реалізація системи кримінальних покарань) переживає глибоку кризу. Однак за всіх недоліків органів та установ виконання покарань система кримінальних покарань залишається практично єдиним реальним і найбільш традиційним важелем стримування злочинності. Зазначене дає підстави стверджувати, що на цей час владу необхідно забезпечити ефективною стратегією протидії злочинності, яка дала б можливість з максимальною результативністю розподілити й використати всі ресурси суспільства і держави задля зменшення кількості злочинів, у тому числі шляхом застосування всіх видів покарань, надаючи перевагу альтернативним [1, с. 45–47].

7 серпня 2015 набув чинності Закон України «Про пробацію» від 5 лютого 2015 року № 160-VIII. Цей Закон визначає мету, завдання, підстави, види пробації, правовий статус персоналу органу пробації та суб'єктів пробації. Правову основу діяльності органу пробації становлять Конституція України, Кримінальний кодекс, Кримінальний процесуальний кодекс, Кримінально-виконавчий кодекс України,